

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВИТИ ТА ІСТОРІЇ В ГІМНАЗІЇ

Реєстраційні номери: 0121U100340, 0122U200707

Термін виконання: 2021–2023 рр.

Напрямок: Напрямок 7. Повна загальна середня освіта. Спеціалізована освіта.

Проблема дослідження: Теорія і методика навчання різних предметів і курсів у початковій школі, гімназії і ліцеї, закладах спеціалізованої освіти.

Керівник наукового дослідження: Т. О. Ремех, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувачка відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Найістотніші наукові результати проведеного дослідження

Уперше розроблено:

- теоретичні положення щодо проектування змісту підручника з інтегрованого курсу історії та громадянської освіти в адаптаційному циклі навчання, зокрема визначено вимоги до викладу інтегрованого навчального матеріалу в текстах підручника, зв'язок між компонентами інтегрованого змісту й видами активностей учнів, що визначає особливості формулювання пізнавальних завдань і запитань, та між компонентами змісту і відбором джерел інформації, через які інтегрований зміст транслюється у параграфи підручника;

- теоретичні положення щодо конструювання методичного апарату новітнього підручника з історії та громадянської освіти: узгодженість розташування елементів підручника (тексти, візуальні джерела, запитання і пізнавальні завдання) відповідно до структури компетентісно орієнтованого уроку, що дає змогу вчителю технологізувати навчання; збільшення візуального матеріалу й мінімізація авторського тексту; вдосконалення апарату орієнтування підручника; обов'язкове доповнення друкованого підручника додатковими електронними складниками й цифровими додатками, що забезпечує потреби дистанційного та змішаного навчання.

Набули подальшого розвитку:

- положення теорії міжпредметної і міжгалузевої інтеграції щодо викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі на базовому рівні середньої освіти;

- положення методики навчання історії щодо вимог до змісту шкільних курсів історії й громадянської освіти, які сприяють формуванню національної ідентичності й патріотизму учнів в умовах інформаційної війни та широкомасштабної агресії Російської Федерації проти України.

Удосконалено:

- методику роботи з електронною версією інтегрованого підручника «Досліджуємо історію і суспільство» та цифровими додатками до нього в режимі онлайн навчання та дистанційного навчання;

- зміст і методику використання навчальних матеріалів для учнів гімназій з історії та громадянської освіти, що можуть використовуватись у класній та позаурочній роботі для патріотичного і громадянського виховання учнів під час війни.

Підходи до проектування змісту підручника з історії та громадянської освіти в контексті інтегрованого навчання

*О. І. Пометун,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
головний науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

Дослідження питань інтегрованого навчання історії і громадянської освіти дають змогу визначити кілька важливих характеристик, які змінюють «обличчя» сучасної навчальної книги. Серед них такі:

- інтегрований зміст навчального матеріалу в програмі сформований у вигляді блоків міжпредметної інформації навколо важливих категорій чи ідей, що досліджуються під кутом зору різних навчальних предметів/освітніх галузей. Кожен такий блок складає розділ чи параграф підручника. Тож окремі параграфи передбачають опанування учнями певного тематичного блоку інформації щодо міжпредметних для галузі широких категорій та ідей з урахуванням особливостей змісту і методів дослідження історичної, правової чи філософської наук;
- текст підручника носить міжпредметний характер, викладений з урахуванням особливостей методів дослідження окремих наук, відомості з яких інтегрує зміст;
- опанування учнями інтегрованого змісту передбачає відбір оптимальних видів активностей учнів і формулювання на цій основі системи пізнавальних завдань/запитань для підручника, що забезпечують активну діяльність учнів протягом усього уроку та дозволяють ефективно розвивати у них компетентності і наскрізні уміння;
- для формування в учнів цілісних уявлень щодо життя суспільства частину завдань у кожному параграфі підручника складають спеціальні міжпредметні завдання, які вимагають оперування міжпредметними знаннями;
- відбір джерел, поданих у підручнику для дослідження учнів, також здійснюють із урахуванням міжпредметного змісту. Вони мають передбачати ознайомлення дітей з історичними й суспільствознавчими джерелами різних типів, як писемними, так і речовими, включаючи пам'ятки культури, що формують навколишнє історичне середовище. До них слід додавати чинні нормативно-правові акти, фрагменти сучасних енциклопедичних видань, творів художньої/науково-популярної літератури. Таким чином відбирають й ілюстрації із зображенням аутентичних і сучасних візуальних джерел, фотографії речових пам'яток та музейних експозицій, подій сьогодення;